

**FORMAREA COMPETENȚELOR INTER- ȘI TRANSDISCIPLINARE
LA LECȚIILE DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
CU AJUTORUL PROIECTULUI**

**TRAINING OF INTER- AND TRANSDISCIPLINARY COMPETENCES
IN ROMANIAN LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS WITH THE HELP
OF THE PROJECT**

Aliona COROPCEANU, profesoară, grad didactic superior,
Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”, Chișinău,
ORCID: 0000000348497098
coropceanualiona@gmail.com

Aliona ZGARDAN-CRUDU, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000000229694953
zgardan_aliona@yahoo.com

Aliona COROPCEANU, teacher, higher teaching degree
High School „Prometeu-Prim”, Chisinau

Aliona ZGARDAN-CRUDU, PhD, Assoc. Prof.,
”Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 37.016:(811.135.1+821.135.1)

DOI: 10.46727/c.v3.21-22-03-2024.p83-88

Abstrat. The project is a modern alternative and effective method of evaluation, because it makes students responsible and motivates them for study, contributes to the efficiency of learning, preparing them for life. Students' participation in the project development activity results in the formation of certain skills, abilities, including inter- and transdisciplinary skills: teamwork, collaboration; problem solving; motivation; oral communication etc. The project can be individual or in groups and involves following the algorithm. It is important in the realization of the project, that the emphasis is placed on stimulating the students' own effort, on encouraging their initiative. When evaluating the project, the teacher must take into account both the quality of the product and the quality of the process, of the student's activity.

Keywords: learning, competence, method, project, assessment, group project, individual project.

„Apropie-l pe copil de probleme și lasă-l să răspundă singur.

*Să-și întemeieze ceea ce știe nu pe ceea ce i-ai spus tu,
ci pe ceea ce a înțeles el, să nu învețe știința, ci s-o găsească.”*

(J. J. Rousseau)

Proiectul constituie o metodă modernă și eficientă de evaluare, deși face parte din metodele alternative. Aceasta metodă ajută la eficientizarea învățării, îi responsabilizează, îi motivează pe elevi pentru studiu, colaborare, activitate în grup, echipă și îi pregătește pentru viață.

În legătură cu importanța formării elevilor pentru viață în școală, inclusiv cu ajutorul proiectului, profesorul V. Gh. Cojocar susține că aceștia trebuie formați în școală astfel, încât

să fie pregătiți pentru autonomie și realizare, să aibă inițiativă, să acționeze așa cum le vor cere circumstanțele de viață [2, p. 36].

Mai mulți cercetători din R. Moldova și România au realizat studii valoroase despre proiect în calitate de metodă alternativă de evaluare, printre care se numără Cătălina Ulrich, care consideră că participarea elevilor în proiecte se soldează cu anumite finalități, rezultate așteptate în calitate de competențe: muncă în echipă, colaborare; rezolvare de probleme; motivație; comunicare orală; comunicare scrisă; cunoașterea subiectului; culegere de date; competențe profesionale; înțelegerea aplicării cunoștințelor în practică; interpretarea datelor; creativitate; gândire critică; management de proiect; competențe sociale; stimă de sine; managementul timpului etc. [5, p. 137]. Importanța proiectului este determinată și de faptul că această metodă ajută la formarea competenței acțional-strategice, o competență foarte importantă, care ar trebui dezvoltată zilnic, la toate materiile școlare. Este important să menționăm că aceasta „presupune un sistem integrat de cunoștințe, abilități și atitudini care stimulează acțiuni, decizii puse în practică, la moment, dar racordate la atingerea unor scopuri de perspectivă, având la bază libertatea, responsabilitatea, voința, motivația și o autoevaluare sistematică” [3, p. 5], ceea ce sugerează că elevii vor acționa adecvat în diferite situații din viață. În legătură cu aceste afirmații, E Joița susține că ceea ce determină latura acțional-strategică, în formarea elevului, sunt competențele [4, p. 84].

Proiectul poate fi individual sau de grup, implicând realizarea următoarelor activități: selectarea temelor pentru proiect; stabilirea termenului/perioadei pentru realizarea proiectului; explicarea, pentru elevi, a cerințelor profesorului în legătură cu elaborarea proiectului; planificarea activității de elaborare a proiectului (stabilirea obiectivelor proiectului; formarea grupelor de elevi (în cazul proiectului de grup) etc.); distribuirea responsabilităților în cadrul grupului; identificarea surselor de documentare; realizarea cercetării/colectarea datelor, informațiilor; elaborarea produsului preconizat; prezentarea și evaluarea proiectului.

Cea mai mare provocare, dar și dificultate, în realizarea proiectului, constă nu în proiectarea și organizarea activității elevilor, ci în stabilirea strategiilor de elaborare. În toate situațiile în care elevii sunt antrenați în activitatea de lucru la un proiect, se recomandă ca accentul să fie plasat pe stimularea efortului propriu al elevilor, pe încurajarea inițiativei lor, lăsându-le cât mai multă libertate în rezolvarea problemelor apărute în timpul organizării activității, făcându-i să se simtă responsabili de lucrul realizat [1, p. 258]. Profesorul doar le va sugera elevilor să respecte algoritmul prezentat supra; evident, fiindu-le permanent în preajmă, susținându-i, ghidându-i, monitorizându-le activitatea.

În ceea ce privește evaluarea proiectului, aceasta implică atât raportarea la calitatea produsului, cât și la calitatea procesului, a activității elevului. În acest sens, profesorul va formula criterii clare, care vor sta la baza evaluării obiective, pe care le va comunica elevilor.

Reiterăm ideea mai multor cercetători, conform căreia proiectul are, în comparație cu alte metode de predare-învățare-evaluare, tradiționale, o serie de avantaje. De exemplu: el este, concomitent, o metodă eficientă de evaluare și o metodă de învățare interactivă; elevul este plasat într-o situație de învățare, cercetare, căutare autentică; îi formează elevului responsabilitatea pentru propria învățare și rezultatele acesteia; solicită implicarea tuturor elevilor din clasă în activitatea de elaborare a proiectului; determină realizarea studiilor de tip inter- și transdisciplinar; oferă posibilitatea aprecierii rezultatelor de diverse tipuri (cunoștințe, capacități, abilități); permite exersarea și evaluarea capacității de a observa, a capacității de investigație, a capacităților de analiză, sinteză, comparație, generalizare și abstractizare, a capacității de a utiliza tehnici specifice de muncă intelectuală, a capacității de a utiliza, asocia, transfera diverse cunoștințe, a capacității

de argumentare, capacității de a realiza un produs etc.; asigură dezvoltarea competențelor de relaționare, de comunicare; stimulează creativitatea; facilitează dezvoltarea încrederii în propriile forțe etc. Printre dezavantaje, consemnăm următoarele: este posibilă apariția unor conflicte între elevi (în condițiile elaborării în grup a proiectelor); este minimalizat rolul învățătorului etc.

Caracterul interdisciplinar al proiectului îi oferă elevului posibilitatea de a aplica, valorifica cunoștințele asimilate la alte discipline școlare. Astfel, produsul-proiect elaborat poate fi foarte variat: expoziții de metafore grafice în baza unor texte lirice, scheme, fișe cronologice, postere, expoziții de muzeu, prezentări PowerPoint, reviste, spectacole, jocuri de rol, emisiuni, interviuri etc. Metoda este eficientă în special în cazul tratării subiectelor interdisciplinare, întrucât, prin natura sarcinilor pe care le propune, solicită transferul de cunoștințe și competențe dobândite la alte discipline de studiu.

Un exemplu de proiect individual, pentru elevii pasionați de fizică și de chimie, dar și de limba și literatura română, este proiectul cu genericul „Cum se formează fulgii?”. Ideea în legătură cu acest proiect a apărut la lecția de limba și literatura română la care se studia poezia „Laudă zăpezii” de G. Călinescu, în clasa a șaptea, în anul de studii 2023-2024, la Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim” din Chișinău. De ce fulgii au această formă, de ce fiecare fulg de zăpadă arată atât de diferit, cum se întâmplă această magie a naturii? La toate aceste întrebări au răspuns elevii prin realizarea acestui proiect original.

În procesul realizării proiectului, elevii au trebuit să integreze, să valorifice cunoștințele, competențele achiziționate la aceste trei discipline școlare. Acest lucru i-a ajutat să înțeleagă importanța realizării conexiunilor între cunoștințele, atitudinile și abilitățile pe care și le formează la lecții, studiind diferite materii școlare, să învețe să vadă complexitatea, bogăția, frumusețea lumii. Evident, toate acestea conturează posibilitatea, perspectiva formării, la lecțiile de limba și literatura română, a competențelor inter- și transdisciplinare.

Un proiect de grup interesant care, de asemenea, implică dezvoltarea competențelor inter- și transdisciplinare este „Reclama”. Acest proiect poate fi propus elevilor din clasa a opta. Fiecare echipă, alcătuită din cinci elevi, va elabora câte o reclamă la un produs din următoarele domenii (trăgând la sorți): divertisment (un joc video, un nou gadget etc.), cultură (un teatru, o librărie, un festival, un concurs etc.), geografie (o țară, o regiune, un oraș etc.), turism (o pensiune, o cabană, un hotel etc.). Elevii vor stabili tipul de reclamă pe care îl vor realiza: afiș sau panou publicitar, reclamă video sau reclamă audio. Profesorul le va prezenta elevilor etapele de realizare a acestui proiect: stabilirea tipului de produs; documentarea despre produsul ales, cu o analiză care să cuprindă aspectele pozitive și aspectele negative ale acestuia; informațiile/datele care vor fi incluse în reclamă și cele care vor fi evitate; stabilirea sarcinilor care revin fiecărui membru, în funcție de tipul de reclamă (actori, regizori, scenografi, ingineri de imagine, graficieni, responsabili de conceperea sloganelor, de asigurarea fondului sonor, de citirea textului etc.); stabilirea timpului alocat pentru întregul scenariu, în cazul reclamelor video și audio (maximum 30 de secunde), respectiv, programele și aplicațiile pe care le vor utiliza pentru realizarea reclamei de tip panou publicitar. Criteriile de apreciere sunt incluse în grila de evaluare: conținutul, calitatea (dacă a fost atractiv, dacă a fost înțeles ușor mesajul-cheie, dacă a convins, a fost reținută cu ușurință marca produsului etc.), originalitatea, prezentarea activității.

Evident, și în acest caz, elevii vor conștientiza, o dată în plus, importanța cunoașterii limbii române literare pentru orice persoană, vor afla lucruri noi, interesante, importante despre alte domenii ale vieții sociale, culturale, din domeniul industriei, turismului etc.

În clasa a IX-a, la unitatea „Frumusețea dragostei”, elevii au realizat un proiect regizoral, cu genericul „Romeo și Julieta”, în cadrul evaluării sumative orale, pe care îl prezentăm în continuare.

Proiect de grup

Scopul proiectului: înscenarea unui fragment dintr-o operă literară dramatică.

Produsul final: realizarea unui minispectacol.

Tipul proiectului: joc de rol, de grup.

Managementul timpului: pregătirea spectacolului – trei săptămâni, prezentarea – 10 minute.

Clasa: a IX-a.

Demersul proiectului

Evocare

Implică-te!

- Anunțarea temei proiectului: *punerea în scenă a unui fragment din piesa „Romeo și Julieta”, de William Shakespeare.*
- Alegerea unui fragment (act, scenă) din text.
- Distribuirea rolurilor: regizor, scenograf, actori etc.
- Determinarea duratei de realizare a proiectului.

Realizarea sensului

Informează-te!

- Elaborarea textului unui afiș pentru spectacol.
- Documentarea, cu scopul de a construi o viziune regizorală interesantă, originală.
- Vizionarea unor spectacole, pentru a interpreta adecvat rolul și a prezenta caracterele.
- Pregătirea elementelor de decor, vestimentație, muzică etc.

Procesează informația!

- Elaborarea propriu-zisă a proiectului.

Comunică și decide!

- Prezentarea în fața colegilor.

Reflecție

Exprimă-ți atitudinea!

- Aprecierea propriei implicări în proiect.
- Aprecierea minispectacolului de către colegi.
- Analiza celor mai reușite momente/scene.

Acționează!

- Prezentarea celui mai reușit spectacol în sala de festivități a liceului.

Produsul a fost evaluat conform grilei pe care le-am prezentat-o elevilor la începutul elaborării proiectului (Tabelul 1.).

Tabelul 1. Grilă de evaluare a proiectului „Romeo și Julieta”

Originalitatea elaborării textului pentru afișul spectacolului (0-5 puncte)	Construirea unei viziuni regizorale interesante, inedite (0-10 puncte)	Prezentarea caracterelor la nivel verbal, nonverbal și paraverbal (0-10 puncte)	Potrivirea adecvată a elementelor de decor, a vestimentației și a muzicii (0-5 puncte)

La sfârșitul prezentării minispectacolelor, profesorul va insista asupra momentelor educative ale proiectului regizoral. De asemenea, va pune în evidență momentele care țin de

interpretarea actoricească: folosirea tonului pentru a comunica eficient mesajul și a exprima adecvat emoția, utilizarea unor mișcări scenice adecvate, pentru a crea un personaj credibil, exploatarea spațiului scenei în mod corect și în conformitate cu rolul, folosirea gesturilor pentru a completa vocea, interacțiunea cu alți actori; va accentua faptul că tonul adecvat implică folosirea atentă a dicției, folosirea corectă a respirației, articularea corectă a cuvintelor și accentuarea cuvintelor sau a expresiilor care au o semnificație specială, simbolică.

Realizând acest proiect în clasa a IX-a, elevii au avut oportunitatea de a-și expune opiniile despre ce au creat ei înșiși, dar și despre cum le-a reușit colegilor acest proiect. Au impresionat, în special, invitațiile și posterul echipei a doua, precum și autenticitatea, carisma și prezența scenică a actorilor. Cea de-a treia echipă s-a făcut remarcată prin intonația actorilor și prin puterea de a improviza a actorului în rolul principal, în timp ce echipa a patra a atras atenția prin faptul că au avut o recuzită impresionantă, precum și pentru că toți elevii au avut câte un rol, pe care l-au jucat cu multă pasiune, articulând cuvintele cu intonația potrivită.

În final, am încheiat proiectul cu ceremonia de înmânare a premiilor *Oscar*, care au fost confecționate cu mare bucurie pentru elevi. Aceasta a fost surpriza pentru efortul și dedicația lor. Astfel, în baza rezultatelor din chestionarul de evaluare, completat de către toți elevii, au fost decernate următoarele premii *Oscar*: pentru rolul lui *Romeo*, pentru cel mai bun rol secundar masculin, pentru cel mai bun decor, pentru cel mai bun rol secundar feminin, pentru rolul *Julietei*, pentru cel mai bun rol feminin, pentru cel mai bun rol masculin.

Astfel, acest proiect s-a bucurat de un final frumos și memorabil. Prezentăm mai jos câteva păreri ale participanților la proiect, actori și spectatori deopotrivă.

„În cadrul acestei experiențe, am învățat cum este să lucrezi în echipă și despre motivația pe care trebuie să o aibă fiecare participant, pentru a realiza o astfel de scenetă. Am înțeles cât de important este fiecare detaliu și câtă muncă este depusă în crearea oricărei piese de teatru”. (Beatrice Butnaru, regizor, echipa a III-a)

„Am lucrat eficient și munca colectivă a făcut posibilă crearea unui rezultat frumos și de succes. Am fost surprinsă de seriozitatea membrilor din echipă și de receptivitatea lor, lucruri care au contribuit la succesul scenetei”. (Valeria Munteanu, în rolul Julietei, echipa I)

„Mi-au plăcut toate echipele, deoarece toți elevii au fost uniți și autentici. În primul grup, am apreciat faptul că erau foarte organizați și nu au uitat nici un vers, iar costumele erau foarte frumoase. În al treilea grup, am aflat că Mădălina ar putea fi o actriță bună, iar Alexandru Balaban (în rolul lui Romeo – n.a.) s-a descurcat, improvizând atunci când a uitat unele versuri. În al patrulea grup, mi-a plăcut decorul, măștile pe care le-au purtat elevii și faptul că toți au avut un rol și s-au pregătit”. (Cătălina Aghenie, regizor, echipa a II-a)

„...m-a impresionat talentul Mădălinei. În timp ce ea își juca rolul, eu mă simțeam de parcă aș fi fost la teatru, și nu într-o sală de clasă”. (Daniel Romanescu, în rolul lui Tybalt, echipa a IV-a)

Acest proiect valorifică legătura dintre disciplina școlară limba și literatura română și arta teatrală, retorică, le cultivă elevilor interesul pentru limba română literară, pentru lectura operelor literare de valoare, pentru spectacol, sunet, culoare, având importanță cognitivă și estetică, în formarea lor, ceea ce corelează cu formarea anumitor competențe inter- și transdisciplinare. Aceste afirmații sunt valabile, în mare măsură, și pentru proiectul educațional de grup cu subiectul „Teme și motive eminesciene”, care le-a fost propus elevilor din clasa a XII-a, în anul de studii 2023-2024, la Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim” din

orașul Chișinău, la studierea universului artistic al personalității literare. Fiecare grup a avut libertatea de a alege tipul produsului: digital – video/poster/PPT etc. Algoritmul de realizare a acestui proiect de grup a fost următorul:

1. intitularea produsului: tema cercetată; prezentarea grupului de lucru (o fotografie/secvență video cu toți membrii grupului de lucru);
2. etapa de evocare: integrarea ideilor importante despre tema cercetată (citate, idei valoroase, reflecții ale istoricilor și criticilor literari);
3. etapa de cercetare: integrarea, în filmuleț/poster/PPT etc., a unor adevăruri științifice despre tema cercetată, despre operele eminesciene reprezentative pentru tema cercetată, perioada în care au fost scrise, imagini poetice, simboluri, mijloace artistice, versuri sugestive, interviuri cu personalități, profesori, filologi/secvențe video (internet); la nivel *interdisciplinar*: desene/picturi/ilustrații la temă; cântece pe versuri eminesciene etc.;
4. etapa poetică: florilegiu poetic – selecția unor versuri frumoase la temă și recitarea originală (dialog poetic, secvență înscenată, joc de rol etc.);
5. etapa acțional-strategică: prezentarea unui mesaj, îndemn de a valorifica opera eminesciană (acțiuni concrete de promovare a operei eminesciene, a personalității „*omului deplin al culturii românești*”; elucidarea/prezentarea modului în care contribuie fiecare dintre noi la promovarea *poetului nepereche*, a *Luceafărului culturii românești*, a *poetului național și universal*, *făuritorul limbii literare Mihai Eminescu*).

La sfârșit, a fost specificat rolul fiecărui membru din grupul de lucru: regie; sunet, imagine, distribuție, rolurile principale (nume, prenume) etc.

În concluzie, menționăm că proiectul este o metodă modernă, interactivă, interesantă de predare-învățare-evaluare, aplicată frecvent la lecțiile de limba și literatura română, care contribuie la formarea atât a competențelor curriculare specifice disciplinei, cât și a competențelor inter- și transdisciplinare, trezindu-le elevilor dragostea, pasiunea pentru disciplina limba și literatura română și conturându-le interesul pentru cultivarea lor la capitolul deschidere pentru formarea culturii generale, a interesului pentru învățare și cunoaștere, în general.

BIBLIOGRAFIE

1. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. Iași: Polirom, 2006.
2. COJOCARU, V. Gh. *Reforma învățământului. Orientări. Obiective. Direcții*. Chișinău: Știința, 1995.
3. GORAȘ-POSTICĂ, V., coordonator. *Competența acțional-strategică*. Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2012.
4. JOIȚA, E. *Educația cognitivă. Fundamente. Metodologie*. Iași: Polirom, 2002.
5. ULRICH, Cătălina. *Învățarea prin proiecte. Ghid pentru profesori*. Iași: Polirom, 2016.